

4) Første behandling af lovforslag nr. L 39:

*Forslag til lov om ændring af retsplejeloven.
(Forbud mod anonyme vidner).*

Af Leif Hermann (SF) og Lenger (VS)
m.fl.

(Fremsat 16/10 85).

Lovforslaget sættes til forhandling.

*Forhandling***Justitsministeren (Ninn-Hansen):**

Det drejer sig også om en genfremsættelse. Forslaget går ud på, at retsplejeloven skal ændres, sådan at den tiltalte altid får et ubetinget krav på at blive gjort bekendt med identiteten af personer, der afgiver forklaring under sagen. Det er, som det fremgår af bemærkningerne, et forslag, der er fremsat på baggrund af en dom, som højesteret har afsagt den 2. december 1983.

I den pågældende sag fandt højesteret, at der ganske undtagelsesvis og kun i helt specielle tilfælde er mulighed for i en straffesag at hemmeligholde et vidnes identitet for den tiltalte.

Jeg kan i den forbindelse give den supplerende oplysning, som ikke fremgår af det lovforslag, som vi drøfter her, at Den europæiske Menneskerettighedskommission den 10. juli 1985 har truffet en afgørelse om spørgsmålet om brug af anonyme vidner. Ved denne afgørelse tog kommissionen nemlig stilling til en klage fra den tiltalte i den højesteretsafgørelse, jeg omtalte før. Kommissionen afviste klagen og gjorde det på en måde, der vel kan oversættes til, at man sagde, at klagen var »åbenbart grundløs«.

Nu er der som nævnt tale om en uændret genfremsættelse af et lovforslag fra sidste folketingssamling, og derfor kan jeg henvise til, hvad jeg tidligere har sagt.

Under debatten ved den tidligere førstebehandling gav jeg tilsagn om at forelægge spørgsmålet for retsplejerådet. Baggrunden herfor var bl.a., at også jeg finder, at spørgsmålet om anonyme vidner rejser nogle principielle retssikkerhedsmæssige problemer.

Allerede i marts måned 1985 anmodede jeg retsplejerådet om en vurdering af behovet for lovregulering af adgangen til anvendelse af anonyme vidner og om i givet fald at udarbejde udkast til regler om spørgsmålet i retsplejeloven. Jeg anmodede samtidig rådet

om, at udtalelsen måtte foreligge snarest muligt og senest 1. december 1985.

For at rydde enhver misforståelse af vejen vil jeg i øvrigt fastslå, at jeg ikke har fremsat eller udarbejdet noget lovforslag om brugen af anonyme vidner. Jeg finder det naturligt og rigtigt at afvente retsplejerådets udtalelse om spørgsmålet, ikke mindst fordi der her i tinget, da vi behandlede den sag sidst, var henstillinger om at forelægge sagen for dette råd.

På tilsvarende måde finder jeg, at det heller ikke på grundlag af det foreliggende lovforslag vil være rigtigt at gå ind i en nærmere drøftelse af disse principielle spørgsmål, idet en betænkning fra retsplejerådet må forventes at foreligge i løbet af en måneds tid, og så har vi det rette grundlag for at diskutere sagen.

Ole Espersen (S):

Det, vi i dag skal tage stilling til, er, om folketinget vil acceptere brugen af anonyme vidner i straffesager, og svaret fra den socialdemokratiske gruppes side er ubetinget et nej. Vi ønsker ikke, at der i retsplejeloven skal være mulighed for at anvende anonyme vidner. Højesterets afgørelse forudsætter faktisk, at man i en alvorlig sag, måske ofte resulterende i mange års fængselsstraf, skulle kunne blive dømt på grundlag af noget, man ikke kender, en forklaring, hvis indhold man ikke kender, afgivet af en person, hvis identitet man ikke kender. Det er uacceptabelt, og det giver ikke et rimeligt grundlag for at forsvare sig selv.

Man henviser ofte og med rette til, og det har højesteret utvivlsomt også lagt vægt på, at inden for de kredse, der her er tale om, vil vidnerne ofte være truet af det miljø, der er tale om. Men det samme miljø vil meget vel kunne tænkes at være interesseret i at ramme en konkurrent på markedet. En konkurrerende narkohandler kan fabrikere falske vidneudsagn og bede om anonymitet, og hvis den mulighed opstår, har vi ikke hjulpet retssikkerheden ret meget – heller ikke befolkningens sikkerhed – hvis vi tillader en sådan vidneførsel.

Så derfor er vores svar allerede i dag et klart nej. Jeg forstår godt baggrunden for højesterets flertals afgørelse. Det vil være skadeligt for vores følelse af retssikkerhed,

[Ole Espersen]

hvis vi forestiller os tilfælde, hvor en meget strafskyldig person slipper for ansvaret, fordi vidner måske med god grund er nervøse for at afgive forklaring. Vi forstår godt højesterets synspunkt, men vi er altså uenige i holdningen, og jeg er i hvert fald uenig i fortolkningen. Det er min opfattelse, at retsplejeloven udtømmende gør op med, hvilke beskyttelsesforanstaltninger der skal være for vidner, og disse beskyttelsesforanstaltninger omhandler ikke muligheden for at bevare en anonymitet. Det vil sige, at jeg kan tilslutte mig den fortolkning af loven, som højesterets mindretal kom til.

Jeg er klar over, som jeg har nævnt før, at højesteret lægger vægt på, at dette kun skal ske undtagelsesvis, og det forudsættes, at det kun sker i meget alvorlige sager. Men netop når sagerne er meget alvorlige, er kravet om retssikkerhed også noget, der skal tillægges afgørende og endnu større vægt måske, hvis man kan graduere det begreb.

Jeg er klar over, at Menneskerettighedskommissionen har accepteret, at man i en konkret sag – og det er i øvrigt denne sag – har anvendt et eller to anonyme vidner. Nu lægger jeg ikke så meget vægt på, at Menneskerettighedskommissionen siger, at klagen var »åbenbart grundløs« – det er teknisk, man bruger i Strasbourg – man kan forestille sig sager, hvor alle medlemmerne i 3 år diskuterer og undersøger en sag, og så når et flertal på 7 mod 6 frem til, at efter disse lange og mange trange forhandlinger er sagen »åbenbart grundløs«. Det er ikke udtryk for, at man ikke har haft betænkeligheder.

Det var en konkret afgørelse, man nåede frem til i Menneskerettighedskommissionen, som ikke er bindende for os, for menneskerettighedskonventionen er – for nu at blive i den internationale sprogbrug – en slags minimumslovgivning, et minimumsdirektiv til os. Vi har ret til at skabe yderligere retsgarantier.

I januar sagde vores ordfører, at vi ville have spørgsmålet undersøgt i strafferetsplejeudvalget eller retsplejerådet, som ministeren har besluttet.

Vi vil også gerne vente, når det drejer sig om den tekniske udformning af retsplejeloven, og se, hvad retsplejerådet når frem til, men beslutningen om, at vi ikke bør acceptere anonyme vidner under nogen omstændigheder, har vi altså taget, og vi ser frem til

forhandlingerne i retsudvalget om, hvordan vi nærmere skal udforme den beslutning.

Fischer (KF):

Lovforslaget fra SF og VS drejer sig om, hvorvidt folketinget i en bestemt situation skal opstille rammer for domstolenes beslutninger. De to partier ønsker at indføre et generelt forbud mod anvendelse af anonyme vidner. I praksis vil det sige, at de to partier ad lovgivningens vej vil forhindre domstolene i selv at vurdere, om der er behov for at beskytte vidner. Der kan være situationer, hvor vidner med god grund kan føle sig truede på liv eller helbred som følge af trusler fra anklagede eller personer, der står i ledtog med anklagede, og samtidig situationer, hvor meget står på spil for samfundet i forbindelse med opklaringen af den pågældende sag.

Ingen har mig bekendt udtrykt sympati for anvendelsen af anonyme vidner. Jeg deler den skepsis, der er udtrykt om en sådan fremgangsmåde. Et retssamfund hviler på en fri og åben vidneførsel, men der er ikke tale om en retspraksis for så vidt angår denne debat, men derimod om et enkeltstående tilfælde, hvor højesteret i en særlig situation har godkendt en sådan fremgangsmåde.

Et totalt forbud ville indebære, når vi taler om den særlig farlige og samfundsskadelige gruppe kriminelle, der er del af den internationale narkokriminalitet, at de uden risiko for et modspil fra domstolene vil kunne true vidner til tavshed. Vi er stillet over for særlig kriminelle, meget stærke grupper udefra, der udgør en reel trussel mod retssikkerheden og mod vort sociale system. Det bør hverken domstole eller folketing se bort fra.

På det foreliggende grundlag og ikke mindst under højesterets bedømmelse af spørgsmålet, der taler om »ganske undtagelsesvis« og kun »i specielle tilfælde«, er der ikke meget, der peger på et behov for lovgivning. Der er også henvist til Den europæiske Menneskerettighedskommissions afgørelse. Hvorfor skal vi i folketinget forbyde højesteret at benytte den sunde fornuft?

Justitsministeren har oplyst, at sagen for tiden vurderes i retsplejerådet, og at der snart kan ventes en udtalelse herfra. Den vil vi afvente. Den kan muligvis bringe nye synspunkter frem. Det har SFs og VS' forslag

[Fischer]

imidlertid ikke kunnet, og vi afviser derfor igen forslaget.

Bjørn Elmquist (V):

Siden vi sidst havde diskussion om dette forslag i januar 1985, er der kommet det nye element, som både justitsministeren, hr. Ole Espersen og hr. Fischer har været inde på, nemlig menneskerettighedskommissionens afgørelse i Strasbourg. Jeg er enig i den fortolkning, der er anlagt herfra af den afgørelse, og herved har vi fået en konkret afgørelse for, at det krav om en fair og retfærdig rettergang i den konkrete sag næppe er blevet overtrådt. Men der er selvfølgelig intet, der hindrer os i at stramme garantiene derudover i den danske lovgivning. Jeg tror, at det, man har hæftet sig ved, vel har været, at der stod »ganske undtagelsesvis«, men hvordan motiverne ellers har været, kan man kun gisne om. Jeg håber, at vi i retsudvalget under behandlingen kan få en kopi tilstillet af den afgørelse, der foreligger. Jeg er spændt på at se, om der står noget andet end denne konkrete afvisning.

Med hensyn til folketingets holdning, kan jeg gentage, hvad jeg sagde for trekvart år siden på mit partis vegne, at vi har hæftet os ved det, at der står »ganske undtagelsesvis« i højesteretsdommen. Vi mener ikke, at der foreligger nogen forkert dom, og vi skal heller ikke gå i rette med, hvad højesteret gør. § 3 i grundloven omtalte jeg dengang. Vi skal vel også overlade en kompetence i visse skønmæssige sager til den dømmende magt.

Men hvad så med den politiske vilje i folketinget? Er det noget, vi kan gå ind for? Mit partis holdning er klar. En udbredt anvendelse af anonyme vidner vil vi være imod, idet vi mener, at det vil stride mod den retssikkerhed og de retsgarantier, som må eksistere i et civiliseret samfund. Men hvordan den gældende ret er og højesterets fortolkning, om det er forsvarligt, vil vi godt vente med at tage principiel stilling til, til vi har set den betænkning, som justitsministeren omtaler i sit forslag. Da det kun drejer sig om en måneds tid, før vi har den, vil vi vende tilbage til sagen.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Retssikkerhedsgarantier er noget, der gerne skal have en forholdsvis præcis karakter, og jeg hæftede mig ved, at hr. Bjørn Elmquist sagde, at også venstre ville være betænkelig ved en udbredt anvendelse af anonyme vidner. Så vil jeg spørge hr. Bjørn Elmquist: hvor vil han i grunden sætte grænsen?

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg hæftede mig ved, at hr. Bjørn Elmquist ved denne og ved tidligere lejligheder har talt om grundlovens § 3 i denne forbindelse. Det forstår jeg egentlig ikke rigtig. Skulle det være i strid med grundlovens § 3, om folketinget beslutter, at anonyme vidner ikke skal være tilladt? Mener hr. Bjørn Elmquist, at det er i strid med eller blot på kanten af grundlovens § 3?

Til ordføreren for det konservative folkeparti vil jeg sige, at det ikke er straffrit at true vidner. Går truslen på liv eller helbred, er det stærkt strafbart. Går truslen på at få afgivet en forkert forklaring, er det medvirken til falsk forklaring. Det er i høj grad strafbart at true, det er ikke sådan, at vi, der taler for et forbud mod anonyme vidner, advokerer for, at det skal være straffrit.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Til hr. Leif Hermann: én, to, mange. Hvad er mange? Det er svært at give et konkret svar, så det kan jeg ikke komme nærmere. Det er muligt, når vi har set betænkningen, som justitsministeren talte om, at vi ender med at sige nul. Det udelukker jeg ikke i øjeblikket.

Til hr. Ole Espersen: det har ikke været min agt at give udtryk for, at grundlovens § 3 skulle indskrænke den lovgivende magts mulighed for at give klare bestemmelser, men det, jeg ville sige, var, at vi som lovgivere ikke skal være forskrækket over, at der en gang imellem overlades en fortolkningsmulighed, et skøn, til domstolene. Det synes jeg ligger helt inden for grundlovens § 3.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Det kan forekomme overordentlig tiltalende, at venstres ordfører måske ender på et

[Leif Hermann]

ubetinget forbud mod anonyme vidner. Men jeg vil gerne spørge hr. Bjørn Elmquist, om dette ikke er et retspolitisk problem, et oplagt problem for folketinget og måske i mindre grad et oplagt problem for retsplejerådet, selv om jeg synes, det er udmærket, at retsplejerådet ser på nogle tekniske finesser.

Det er bekymrende for retssikkerheden, hvis det er sådan, at der uden udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven gives adgang for en skønmæssig afgørelse for en domstol af denne type. Jeg ved ikke, om hr. Bjørn Elmquist synes, det er betryggende for retssikkerheden, hvis domstolene skønmæssigt kan foretage den slags fortolkninger af den lovgivning, der skal beskytte den tiltalte.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Jeg vil bare sige til hr. Ole Espersen, at han benytter sig af en cirkelslutning, når han siger, at det ikke skal være straffrit at true vidner. Vidner i de helt specielle situationer, vi her taler om, tør ikke gå til politiet. Det er jo det, der er problemet, og så er vi tilbage ved udgangspunktet.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jo, hr. Leif Hermann, det er et retspolitisk spørgsmål, som formentlig finder sin afgørelse i folketinget, men vi er ikke kede af få gode eksperter råd undervejs, og det er baggrunden for, at vi vil afvente den betænkning, justitsministeren talte om.

For så vidt angik det andet spørgsmål – jeg synes, hr. Leif Hermann havde ét mere, men o.k.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg ved ikke, om det er en cirkelslutning, eller hvad det er, men hvis vidnerne overhovedet ikke tør gå til politiet, så bliver muligheden for vidneførslen jo stærkt begrænset. Jeg vil ikke udelukke, at det alligevel kan ske. Hvis disse vidner overhovedet ikke tør gå til nogen offentlig myndighed, så bliver der jo ikke noget spørgsmål om at lade dem optræde anonymt. Det kan jeg ikke se.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Det spørgsmål, hr. Bjørn Elmquist glemte at tage stilling til, handlede om det betænkelige i, at højesteret eller retten til skade for tiltalte uden udtrykkelig lovhjemmel kan fortolke retsplejeloven på den facon. Der er ikke nogen tvivl om, at det retspolitisk og retssikkerhedsmæssigt er ubetænkeligt, for så vidt det sker til gunst for tiltalte, men det retspolitisk betænkelige ligger i, at det sker til skade for tiltalte.

Jeg er helt overbevist om, at hvis vi for 10 år siden havde diskuteret dette problem, så ville hr. Bjørn Elmquist have taget fat i retsplejeloven og sagt: det står der ikke noget om, det kan man ikke, for retsplejelovens princip er, at den er udtømmende.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Det er igen til hr. Ole Espersen. Situationen er den, at de vidner, vi taler om her, ikke tør gå til politiet for at klage over, at de er blevet truet, og derfor er vi tilbage ved udgangspunktet. Men i øvrigt skal vi forestille os, hvad det er for en problemstilling. Hr. Ole Espersen vil gøre den bred. Det vil jeg overhovedet ikke. Jeg taler om den helt specifikke situation med den internationale narkokriminalitets udløbere i Danmark, hvor vidner kan risikere at blive likvideret.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Vi går tilbage til talerrækken.

Aase Olesen (RV):

Da det radikale venstres ordfører, hr. Bernhard Baunsgaard, fortsat er forhindret i at være til stede, skal jeg kort sige, at den radikale gruppe er positivt indstillet over for forslaget. Vi mener ikke, at folketinget bør tillade anonyme vidner. Det er så alvorligt et indgreb i individets sikkerhed, at vi ikke for fremtiden bør lade sådant ske i en dansk retssal. Vi er kort sagt enige med landsdommerne Unmack Larsen, Poul Rønnov og Peter Rørdam fra vestre landsret.

Nør Christensen (CD):

Det kommer næppe som den helt store overraskelse for forslagsstillerne, at CD ikke kan gå ind for det. Det kunne vi heller ikke,

[Nør Christensen]

da forslaget var til første behandling i sidste samling, og det er ikke blevet bedre i den mellemliggende periode.

CD mener ikke, at retsplejeloven bør ændres, så den tiltalte altid har krav på at få at vide, hvem der har afgivet vidneudsagn under sagen. Dermed være ikke sagt, at CD går ind for udstrakt brug af anonyme vidner, overhovedet ikke, men i meget alvorlige sager med grov kriminalitet har det vist sig, at flere vidner ikke har turdet stå frem, og så kan det være nødvendigt med beskyttelse.

CD finder ikke, at der er basis for en nærmere drøftelse af brugen af anonyme vidner på det foreliggende grundlag. Den vil vi meget hellere have på baggrund af retsplejerådets udtalelser om spørgsmålet, når betænkningen foreligger, og det sker jo i løbet af kort tid. Derfor kan CD ikke støtte dette forslag.

Lenger (VS):

Hr. Leif Hermann vil senere som ordfører for forslagsstillerne gå nærmere ind på de bemærkninger, der er fremsat. Jeg vil gøre det meget kort, ikke mindst på baggrund af hr. Ole Espersens meget klare indlæg her ved debattens start, et indlæg, jeg var meget glad for.

Brugen af anonyme vidner indebærer efter vores opfattelse, at den tiltalte, alt andet lige, får vanskeligere ved at forsvare sig. Hans forsvarer stilles i en helt urimelig situation, fordi han typisk jo skal have sine oplysninger fra den tiltalte og den helt naturlige og nødvendige afprøvning af, om vidnet nu også taler sandt, gøres umulig.

Det retssystem, der anvender anonyme vidner, risikerer efter vores opfattelse at begå justitsmord. Det kan selvfølgelig under ingen omstændigheder forsvarers, hverken principielt eller retspolitisk, men heller ikke ud fra det opklaringshensyn, man ellers kunne fremføre som begrundelse for at bruge anonyme vidner. Opklaringshensynet må jo, præcis som ordet siger, gå ud på, at en sag skal opklares, ikke at en eller anden bare skal dømmes for at pynte i opklaringsstatistikken. Det er netop risikoen, hvis der bruges anonyme vidner. Vi risikerer at få dømt de forkerte.

For mig at se må holdningen til anonyme vidner også være et enten-eller. At reservere

brugen til de alvorligste sager er ingen trøst. Det gør kun ondt værre, for her står jo så meget desto mere på spil for den tiltalte. For den, der bliver uskyldigt dømt, er det heller ikke nogen særlig trøst, tværtimod. Der er tale om en meget alvorlig forbrydelse, han bliver dømt for. Hvis en tiltalt ikke kan dømmes uden brugen af et anonymt vidne, så er det bedre at lade vedkommende gå fri, for så er risikoen for at begå justitsmord stor. Hvis den tiltalte kan dømmes alligevel, er der ingen grund til at bruge anonyme vidner.

I forhold til det miljø, som ofte nævnes som det, hvor truslen om hævn er størst, og hvor anonyme vidner især vil kunne anvendes, nemlig narkomiljøet, er det også svært at se, hvad fordelene ved anonyme vidner skulle være, al den stund dette miljø er præcis så betændt, som det siges. Derfor vil en praksis med brug af anonyme vidner over for netop dette miljø lige så vel kunne bruges af miljøet selv, som også hr. Ole Espersen var inde på. Jeg tænker på den situation, at miljøets indre opgør måske finder sted med retssystemets aktive medvirken, hvor den ene part i et opgør kan få den anden part dømt ved at optræde anonymt.

Må jeg til sidst sige vedrørende spørgsmålet om trusler, at hvis en tiltalt har truet en person mod at vidne, så er det ikke nogen løsning at lade vedkommende vidne anonymt, al den stund den tiltalte sikkert kan gætte sig til, hvem det er, i hvert fald hvis der er hold i snakken, for han ved vel, hvem han har truet.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Kristeligt folkeparti kan ikke medvirke til lovforslaget, som det foreligger, men det betyder ikke, at vi ikke er meget åbne over for at gå ind i en drøftelse. Vi vil, ligesom andre partiers ordførere har sagt, afvente retsplejerådets betænkning og den drøftelse, der må følge derefter, og det lovforslag, der måske eller måske ikke vil komme til den tid. Vi mener, det er uhyre vigtigt, at det virkelig bliver drøftet, at vi ikke kommer i en situation, hvor vi måske kommer til at gøre skade med det. Vi mener, at brug af anonyme vidner er noget, som er meget, meget, meget betænkeligt.

Poulsaard (FP):

[Poulsgaard]

Vi har drøftet det tidligere, og vi drøfter det nu igen. Vi er enige med forslagsstillerne i, at det er et problem, men på den anden side har vi som sagt vidnerne at tage hensyn til, og den indskrænkning, som også justitsministeren var inde på, der har fundet sted. Vi tror ikke, vi helt kan undvære muligheden for at føre anonyme vidner. Men som sagt er vi foreløbig lidt usikre over for det.

Leif Hermann (SF):

Som det er fremgået af debatten, og som det også fremgår af forslaget, er det ikke første gang, dette forslag bliver behandlet. Når man står over for så principielle og væsentlige spørgsmål af retssikkerhedsmæssig natur, som vi gør her, er det meget væsentligt, at der bliver lejlighed til i hvert fald to fremsættelser.

Hvad er der sket, siden forslaget kom frem i januar 1985? Vi har haft en offentlig debat af et omfang, som sjældent ses ved retsplejelovsændringer. Vi har ligeledes haft mulighed for i denne debat at tage spørgsmålet op om brugen af politiprovokatorer i kraft af det forslag, justitsministeren fremsatte i oktober måned.

Det er altså ganske væsentlige problemer af retssikkerhedsmæssig karakter, der ligger på folketingets bord i øjeblikket, og derfor er det overordentlig væsentligt og helt afgørende, at den offentlige debat er så omfattende, som den har været. Og den har ikke bare været omfattende. Den har haft deltagelse af alle de aktører, dette handler om, bortset naturligvis fra de mennesker, retsplejeloven tilsigter at beskytte, de tiltalte. I debatten har fremtrædende dommere, retsformænd og andre dommere deltaget og givet deres besyv med. Politiet har haft lejlighed til at udtale sig. Forsvarsadvokaterne har haft lejlighed til at udtale sig. Jeg kan dårlig forestille mig et bedre beslutningsgrundlag i så alvorligt et spørgsmål som dette.

På den anden side vil jeg godt sige, at jeg ikke har noget imod at vente på retsplejerådets udtalelse, men jeg må opfatte de bemærkninger, der er faldet her i dag fra det radikale venstre, fra socialdemokratiet og fra VS, sådan, at der nu er flertal i dette folketing for et absolut forbud mod brug af anonym vidneførsel. Hvorvidt retsplejerådet finder det rimeligt at foretage en teknisk vurde-

ring af det forslag, der ligger her, skal jeg ikke kunne udtale mig om. Jeg skal heller ikke kunne udtale mig om, hvorvidt det er betimeligt, og vi venter som sagt gerne, til vi ser betænkningen fra retsplejerådet.

Den politiske problemstilling må nu være afklaret. Derfor er dette også en dag, hvor de, der bekymrer sig om retssikkerheden, faktisk kan glæde sig over, at et flertal herinde fjerner den mulighed, højesteret har benyttet sig af i den dom, der er grundlag for forslaget.

Jeg vil godt komme med nogle bemærkninger til de enkelte ordførere. Jeg behøver ikke at sige så meget til hr. Ole Espersen, men jeg vil godt komme med nogle bemærkninger til de borgerlige partiers ordførere.

Hr. Fischer siger, at domstolene selv må vurdere, hvor meget der står på spil for samfundet, og at der her er tale om et enkeltstående tilfælde. Jeg har i de korte bemærkninger, i den ordveksling, jeg har haft med hr. Bjørn Elmquist, påpeget det betænkelige i, at man til skade for den tiltalte kan fortolke retsplejelovens bestemmelser sådan uden nogen konkrete holdpunkter i loven. For så vidt sådanne konkrete holdpunkter mangler, er det folketingets pligt af retssikkerhedsmæssige årsager at skabe disse konkrete holdpunkter, principielt uanset hvilken holdning folketinget har.

Hr. Fischer sagde, at der kun er tale om et enkelt tilfælde, og det svarer meget godt til den argumentation, det konservative folkepartis ordfører benyttede sig af sidste gang, spørgsmålet var til behandling. Tilsvarende har hr. Bjørn Elmquist været inde på sådanne synspunkter, og så vidt jeg forstod på kristeligt folkepartis ordførers og hr. Nør Christensens bemærkninger var det nogenlunde det samme.

Hertil er naturligvis at sige, at det da er rigtigt, at der kun er én dom, og der er oven i købet dissens. Men retssikkerhed er ikke noget, der fjernes på én gang. Hvis det var tilfældet, ville man nok lægge mærke til det, så ville protesterne nok være noget mere markante, og formentlig ville det vække væsentlig større betænkeligheder, end vi har været ude for blandt de borgerlige partier.

Det er sådan noget, man ødelægger lidt efter lidt, ganske u mærkeligt. I første omgang accepterer højesteret det »ganske undtagelsesvis«. Dernæst kan man forestille sig,

[Leif Hermann]

at det bliver »undtagelsesvis«, og så kan man forestille sig, at det bliver »hvis hensynet til sagens pådømmelse gør det påkrævet« osv. Det er den form for udskridning, man kan være bekymret for. Det er sagt på en anden måde i Politiken i går af dommer Niels Viltoft, der skriver:

»Et begreb som retssikkerhed »synker ikke i grus« på én gang. Hvis det gjorde, var problemet mindre, fordi man så kunne se det og bygge det op på ny. Retssikkerheden – og jeg forstår begrebet som den enkelte borgers sikkerhed over for statsmagten – ædes indefra i små bidder ad gangen. Hver bid ser uskyldig ud, og man vænner sig til retssikkerhedens lidt magre udseende, inden den næste bid tages. Men hvis ingen råber vagt i gevær undervejs, er den til sidst blot en tom skal.«

Derfor er det afgørende, at der nu har kunnet skabes et flertal for forslaget.

Jeg skal lige til sidst med en bemærkning til fremskridtspartiet spørge, hvor lang tid hr. Poulsgaard skal have til at tage beslutning om holdningen i dette spørgsmål. Nu er hr. Poulsgaard, der i januar 1985 i grunden syntes, at det var et meget rimeligt og fornuftigt forslag, men lidt overraskende konkluderede, at han alligevel ikke kunne støtte det, kommet i tvivl om, hvad han egentlig skal mene om det. På baggrund af hr. Poulsgaards indlæg i debatten i januar forstår jeg det for så vidt godt, fordi forudsætninger og konklusion ikke hang sammen. Nu har hr. Poulsgaard haft tiden fra januar måned, og nu skriver vi 8. november, og så vil jeg gerne bede hr. Poulsgaard om at beslutte sig.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Det er ikke så nemt, men det er måske nemt for SF at tage stilling. Vi er nogle stykker, der synes, at man kommer længere og længere ud i blødsødenheden i dette land, hvor politiets muligheder for at opklare de forskellige forbrydelser er blevet forringet, og hvor domstolene mange gange tager lidt for lemfældigt på disse efter vor mening alvorlige forbrydelser. På den anden side står det modbydelige i, at man kan vidne anonymt, og vi skal jo også tage hensyn til, at vi ikke skal havne i noget, der ligner en politistat.

Hvis SF vil afæske mig et svar nu, bliver det nok negativt, set med SFs øjne: vi er ikke parat til at støtte forslaget i øjeblikket.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Den beskrivelse, hr. Leif Hermann citerede fra indlægget i Politiken i går, er præcis det, som flere af os, i hvert fald jeg, var inde på her på talerstolen, dengang jeg blev afæsket en forklaring på, hvornår vi nåede så langt ud, at vi ikke ville længere. Jeg talte om en, to, mange.

Det er en teoretisk betragtning, som jeg er helt enig i, men jeg synes nok, det er at overdimensionere det at bygge ganske kraftige påstande på denne ene højesteretsdom, som taler om »ganske undtagelsesvis«. Jeg synes, det er en grov anklage at rette mod højesteret. Jeg ved ikke, om det var det, der lå i det, men var det det, så lad mig sige, at jeg synes, det er en grov anklage at rette imod den danske højesteret, at den ved at træffe denne beslutning har lukket op for at bevæge sig langt ned ad skråplanet.

Der er en masse myter i denne debat. En af dem var justitsministeren inde på i sit indlæg, og jeg vil benytte lejligheden til også at ramme en pæl igennem den. Jeg deltog i en radiodiskussion med chefredaktør Jørgen Schleimann fra Weekendavisen i mandags, der blev sendt i et par programmer. Han var også inde på, at justitsministeren skulle have fremsat forslag i folketinget, der direkte gik ud på at udbrede anvendelsen af anonyme vidner og at skabe hjemmel dertil i retsplejeloven.

Det er godt, hvis vi ved denne lejlighed kan få rammet en kraftig pæl gennem denne myte. Jeg synes, at det teoretiske spind, der har været om, at højesteret har sendt os ud på skråplanet ved at forringe retssikkerheden i det danske samfund, er kraftigt overdrevet.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Betragtninger af denne natur må nødvendigvis blive noget teoretiske, når vi kun har ét tilfælde, men det tilfælde kan godt være så principielt, at man er nødt til at gøre sig nogle teoretiske betragtninger over det.

[Leif Hermann]

Jeg kan i øvrigt godt gøre hr. Bjørn Elmquist opmærksom på, at når han og andre ordførere siger, at de bliver betænkelige, hvis man i udstrakt grad skal til at benytte sig af anonyme vidner, så er det nøjagtig lige så teoretisk en betragtning som den, jeg anlægger.

Jeg sagde til hr. Bjørn Elmquist tidligere i debatten, at hvis jeg for 10 år siden, eller dengang vi sammen gik på universitet, havde sagt til ham: kan man anonymisere en persons identitet og dele af hans forklaring, sådan som højesteret har accepteret det? Så ville hr. Bjørn Elmquist med sin retsplejelov i hånden have svaret: nej, det må man ikke, for der står ikke noget sted i retsplejeloven, at man kan gøre det.

Alene det, at højesteret i dag mener, at det kan lade sig gøre uden ændringer af retsplejeloven, er en udskridning, og det er den udskridning, vi ønsker at standse.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Efter denne debat kan vi vel fastslå på samme måde, som det kunne gøres under den tidligere debat, at der er ingen, der er tilhængere af, at vi skal give generel tilladelse til, at der føres anonyme vidner her i landet. Det er vel det afgørende, at et sådant ønske er der ikke hos nogen her i salen.

Det andet, jeg synes er tilfredsstillende, er, at der har været almindelig opslutning til, at vi må afvente, hvad retsplejerådet siger.

Som hr. Ole Espersen var inde på, er det jo rigtigt, at det var et ønske, der fremkom fra den socialdemokratiske ordfører sidste gang, hr. Korneliusen. Han ønskede det i strafferetsplejeudvalget. Når det kom i retsplejerådet, er det, fordi det drejer sig om vidneafsnittet i retsplejeloven, og det har altid været behandlet af retsplejerådet. Derfor er det formelt rigtigt. Når nu der er enighed om dette, forstår jeg ikke helt, hvorfor i alverden hr. Leif Hermann gør det op i noget med et flertal og et mindretal. Det er også forkert i forhold til debatten. Jeg hørte f.eks. hr. Bjørn Elmquist sige: jeg vil afvente, hvad resultatet bliver af retsplejerådets arbejde, og det er muligt, at det bliver nul fravigelse af bestemmelsen om, at vidner ikke må være anonyme.

Ja men når det er tilfældet og der har været et ønske hos socialdemokratiets ordfører i

sagen – jeg havde indtryk af, at det fik opslutning fra alle – om en sagkyndig behandling, hvorfor i alverden så gøre op på dette tidspunkt, om der er flertal for det ene eller det andet? Der er da noget at undersøge.

Der er heller ingen, der i dag har sagt, at man ikke må beskytte vidner. Nu tænker jeg ikke alene på beskyttelsen af vidner på den måde, at det er, som hr. Ole Espersen ganske rigtigt sagde, strafbart. Selvfølgelig, hvis man truer et vidne, kan politiet gribe ind, men efter de nuværende regler – dem er der ingen der har påstået skulle ændres – sker det meget ofte, at en tiltalt ikke er til stede i retssalen, når et vidne bliver afhørt. Det er jo en beskyttelse af dette vidne og en bedre mulighed for, at vidnet udtaler sig frit.

Jeg vil også gøre opmærksom på, hvad socialdemokratiets ordfører sagde sidste gang – det var den 23. januar 1985, Folketingstidende 1984–85, sp. 4818:

»Afslutningsvis skal jeg bemærke, at vi er af den principielle opfattelse, at om end det foreliggende lovforslag har det rigtige sigte, kan der tænkes helt ekstreme situationer, eksempelvis hvis tiltalte selv åbenbart har truet et vidne, hvor der måske skal eksistere en snæver lovhjemmel til beskyttelse af vidnet.«

Sådan kan alle vel have deres overvejelser og derfor synes, det er rimeligt, at sagen bliver behandlet sagkyndigt og korrekt. Derfor mener jeg, det er helt urigtigt på dette tidspunkt at drage skillelinjer mellem, hvad vi skal have på dette område lovgivningsmæssigt, hvis vi overhovedet skal ændre lovgivningen. Det kan vi tage stilling til, når retsplejerådet har udtalt sig. Det, der kan være – og jeg synes, det er tilfredsstillende – er, at der her i folketinget er generel modstand imod anvendelse af anonyme vidner.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Det citat, justitsministeren lige læste op, er naturligvis fuldstændig korrekt, og den udtalelse, der blev afgivet dengang, stod hele gruppen bag ved.

Nu har vi haft nogle måneder til at diskutere sagen i, vi har fulgt den offentlige debat, og vi har prøvet at finde ud af, i hvilke helt ekstreme tilfælde det kunne være rimeligt at bruge anonyme vidner, men vores konklusion er helt klar: vi kan ikke finde en

[Ole Espersen]

rimelig afgrænsning af disse tilfælde. Vi tror, at kunne vi finde frem til en sådan, var der såmænd situationer, hvor den tiltalte og vidnet i forvejen havde så nøje kendskab til hinanden, at tiltalte alligevel kunne regne ud, hvad det var for en vidneforklaring, han måske blev dømt på.

Derfor er vi nu nået til, at vi må sige nej til anonyme vidner, men vi afventer ligesom de fleste andre partier en nærmere udformning af, hvilket lovforslag vi skal betjene os af.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Vi går til anden talerrunde.

Leif Hermann (SF):

Justitsministeren undrede sig over, at jeg kan gøre regnskabet op nu. Det er ikke så ejendommeligt, når man har lyttet til debatten.

Der er to dele, man kunne dele dette op i: dels den tekniske udformning, dels det politiske indhold. Det er det politiske indhold, jeg gør op, når jeg siger, at der er flertal i dette folketing for et absolut og ubetinget forbud mod brugen af anonyme vidner.

Jeg kan undre mig lidt over, at justitsministeren ikke selv kan foretage den opregning. Justitsministeren må vel gå ud fra, at såvel socialistisk folkeparti som venstresocialisterne er ubetingede modstandere af brugen af anonyme vidner, og det er det, der er baggrunden for fremsættelsen af forslaget. Justitsministeren har formentlig hørt hr. Ole Espersen sige, at socialdemokratiet ubetinget siger nej til brugen af anonyme vidner, og jeg går ud fra, at justitsministeren forstod fru Aase Olesens bemærkninger, nemlig at det radikale venstre kan tilslutte sig den kritik, der er kommet fra landsdommerne Unmack Larsen, Rønnov og Rørdam i Viborg, sådan at det radikale venstre går ind for et forbud mod brugen af anonyme vidner, således som de tre dommere gør det. Det er det regnebræt, jeg gør op.

Jeg har ikke noget imod, som jeg også tidligere har givet udtryk for det, at forslaget bliver ændret, hvis der skulle være tekniske indvendinger mod det, hvis det skulle være således, at vi i vores visdom ikke har fået formuleret det sådan, at vi helt undgår brugen af anonyme vidner.

Jeg synes, det er udmærket, og jeg synes, det er overordentlig tilfredsstillende, at den socialdemokratiske gruppe har lukket den lille bitte dør, som var åbnet på klem, da forslaget var til behandling sidste gang.

Jeg håber, at justitsministeren kan forstå, at den måde at gøre tingene op på også må være tilladt, og at det, der kan stå tilbage, er en teknisk bearbejdning, en teknisk drøftelse af, hvordan og hvornår vi mest hensigtsmæssigt kan få disse bestemmelser ind i retsplejeloven.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 13:

Forslag til folketingsbeslutning om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO.

Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF).
(Fremsat 8/10 85).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Som det fremgår af bemærkningerne til det forslag til folketingsbeslutning om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO, folketinget nu skal behandle, er det identisk med et forslag, folketinget behandlede 22. marts 1984 og 1. marts 1985. Jeg kan derfor for så vidt henholde mig til, hvad jeg sagde ved de to tidligere førstebehandlinger af forslaget.

Jeg skal dog ganske kort resumere regeringens holdning, som stadig er, at folketinget i